

„Meilės keliais“ – pirmasis Panevėžyje leistas lietuviškas periodinis leidinys

1922 m. kovą pradėtas leisti seniausias periodinis leidinys lietuvių kalba Panevėžyje „Meilės keliais“. Jo redakcija buvo įsikūrusi Donelaičio g. 11. Leidinys buvo prenumeruojamas ir kainavo 48 auksinus metams. JAV prenumeratos kaina metams – 1 doleris.

Skelbiame pirmąjį, 1922 m. kovą pasirodžiusį leidinio numerį. Deja, jo viršelis blogai išlikęs, todėl, norėdami pilnai supažindinti su leidiniu, publikuojame balandžio numerio viršelį.

Leidinio viršelyje, kurį puošė žinomo skulptoriaus Juozo Zikaro piešinys, buvo nurodyta jo paskirtis: „Laikraštis dvasinei kultūrai kelti“. Tačiau savo apimtimi ir periodiškumu jis buvo panašus į žurnalą: A5 formato, 16 puslapių, minkštais viršeliais. Leidinys pažymėtas asmeninės Aniceto Balčiūno bibliotekos spaudais.

Iš viso išėjo keturi „Meilės keliais“ numeriai: pirmasis – 1922 m. kovą, antrasis – balandį, trečiasis – gegužę ir birželį, ketvirtasis – rugpjūtį.

„Meilės keliais“ propagavo garsaus rusų rašytojo Levo Tolstojaus, kurio pasekėjų judėjimas susiformavo XIX a. 9 dešimtmetyje, idėjas: smurto, keršto ir kitokio blogio pasmerkimą, visuomenės moralės tobulinimą.

Leido „Meilės kelius“ mokytojas Balys Dūda, redagavo – Liaudies universiteto studentas Pranas Vikonis. Leidinį rėmė iškiliausi Panevėžio krašto inteligentai: pavyzdžiui, Gabrielė Petkevičaitė-Bitė paaukojo jam 52 auksinus.

Balys Dūda gimė 1896 m. sausio 13 d. Panevėžio apskrities, Subačiaus valsčiaus, Maksvyčių kaime. Mokėsi Subačiuje, Panevėžyje, Šiauliuose ir Petrapilyje, kur išlaikė keturių gimnazijos klasių egzaminus. 1915 m. B. Dūda įgijo pradžios mokyklos mokytojo cenzą. 1915–1916 m. mokytojavo Dubliškiuose, Kupiškio valsčiuje. 1917–1918 m. – Surdegyje, 1918–1919 m. – Milaišiuose. 1919–1920 m. dirbo „Lietuvos ūkininko“ redakcijoje korektoriumi. 1923–1924 m. tarnavo bendrovėje „Kultūra“ Šiauliuose.

Dalyvaudamas „tolstojininkų“ judėjime, B. Dūda 1918 m. planavo įkurti žemės ūkio kolektyvą. 1918–1919 m. dirbo „Kibirkštelės“ bendrovėje, kuri leido knygas jaunimui. Rašė žurnalams „Meilės keliais“, „Atgimimas“.

Mirė Balys Dūda 1924 m. rugpjūčio 23 d.

Pranas Vikonis gimė 1897 m. sausio 26 d. Girinkoje (Rokiškio raj.). 1919 m. dalyvavo kovose su bolševikais Rokiškio apskrityje. 1920–1925 m. Lietuvos universitete studijavo lietuvių ir latvių kalbas. 1921 m. P. Vikonis parašė vadovėlį „Lietuvių kalbos pamokos svetimtaučiams“, 1922 m. koregavo „Lietuvių – rusų kalbų žodynėlį“. 1925 m. redagavo žurnalą „Mokykla ir Gyvenimas“, buvo Lietuvos mokytojų profsąjungos Centro valdybos nariu.

1926 m. P. Vikonis pradėjo dirbti Raseinių gimnazijos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoju. 1926 m. gegužės mėn. nuo Lietuvos socialdemokratų partijos jis buvo išrinktas į III Seimą ir buvo vienas jauniausių jo narių. Po valstybės perversmo P. Vikonis grįžo į Raseinius, dirbo mokykloje. 1927 m. buvo LSDP Raseinių apskrities vadovu.

1927 m. rugsėjo 9 d. jis organizavo Raseinių sukilimą. Nepavykus pučui, emigravo į Latviją. Ten leido laikraštį „Laisvas žodis“. 1928 m. P. Vikonis išvyko į Urugvajų, dalyvavo Urugvajaus socialistų partijos veikloje. 1931–1940 m. redagavo „Naują bangą“, 1956 – 1959 m. bendradarbiavo leidiniuose: „Darbas“, „Keleivis“, „Naujienos“.

Mirė P. Vikonis 1959 m. spalio 4 d. Montevidėjuje (Urugvajus).

ANICETO
BALŽIDNIO
KNYGYN.

Meilės Keliais

Mėnesinis laikraštis dvasinei kultūrai kelti.

1 Nr. | Kovo mėn. 1922 metai. | I metai

Kaina metams: 48 auks., pusei — 24. Amerikoj metams 1 dol. Adresas:
„Meilės Kelių“ redakcija, Duonelaičio gatvė Nr. 11, Panevėžys.

Pirmąjį žodį tariant.

Klaikiu metu mums tenka tarti pirmąjį žodį. Girtybė, paleistuvybė, gobšumas, plėšrumas, valdingumas ir begėdiška prievarta vis giliau ir giliau leidžia savo šaknis į žmonių sielas. Žmonės, apsvaigę saldybių smagybių troškimu, nesipriešindami patenka vis didesnėn geismų vergijon.

Kurie dar seniau vadavosi doros pradais, laikė nedoru darbu tautų skerdynes, šlykštėjosi valstybinių įstaigų formalizmu, žmogaus asmenybės per nieką laikymu, — dabar to išsižadėjo. Vieni iš jų, ar tai dėl baltos duonos kąsnio, ar dėl kitų priežasčių, dabar patys kelia žmonėse neapykantą, žvangina kardu neblogiau už patį kaizerį, tarnauja tokiose įstaigose, kuriose tiesiog tyčiojamosi žmogumi, ir jiems, neatrodo tai šlykštu; savo dvasinį sumenkėjimą jie slepia po demokratizmo skraiste, skelbdami, kad tik parlamentarizmo keliu sudarysias tokias patogias sąlygas, kuriose jie ir galėsias dorai gyventi; o dabar iš paskutinios stengtis dorai gyventi, jų nuomone, visai tuščias darbas.

Kiti iš jų, revoliucionieriai, pasinėrė revoliucijos darban. Revoliucinę ugnį bekurstydami, jie visai pamiršo, kad, bent jau su tokio doros bagažu, kokį turi daugelis profesionalų revoliucionierių ir jų vedama minia, naujos tvarkos negalima kurti, nes jie tebesivaduoja tais pačiais supuvusiais pamatais, kuriais lig šiol pats kapitalizmas laikėsi. Ir todėl, kol nesudegins jie savy visko, kas atsiduoda kapitalizmo pelėsiais, tol visos jų keliamos revoliucijos bus bergždžios, visai bereikalingos, tol nei per nago juodumą nepastūmės žmonijos arčiau prie laimės.

Spartus materialinės kultūros augimas suteikia galimybes vienai žmonių daliai lėbauti, kitai — neturte skursti. Vieni serga, mir-

šta persigėrimu, persivalgymu, kiti — badu, šalčiu. Maža parazitų saujelė pasisavina visų žmonių darbo vaisius, laiko juos dvasios ir kūno vergijoj; o dauguomenė, darbo žmonės, ne tik patys duodasi engiami, bet dar padeda tiems parazitams ir savo bendrabrolius labiau engti: by tik už tai jiems duonos pluta numeta!

Ir toks prieštaravimas gyvenime vis dar didėja, žmonių nelaimės ir vargai vis auga, o demoralizacija, ištvirkimas ir net išsigimimas plinta ko smarkiausiai. Dauguma, rodos, iš mūsų žengia pražūtin be jokios atodairos, žengia labai greitai. Nesenai, pavyzdžiui, prostitutija mūsų krašte dar maža tebuvo išsiplėtojusi, o šiandien jau baigia visus aprėpti: tokioj kariuomenėj, sako, esą jau apie 90% venerikų, sifilikų ir kitokių panašių ligonių. Tas pat pastebima ir kitur.

Taigi, šiaip ar taip, reikia tiesą sakyti, mes stovime ant bedugnės kranto — visiško išsigimimo pavojus mums jau iš tikrųjų gresia. Ir jei mes dėl to rimtai nepagalvosime — nesustosime ir neatsigodysime, mūsų visi vargai ir kančios pasieks aukščiausio laipsnio, atsiras didžiausias dvasinis regresas ir turės žlugti visas kuriamasis dabarties darbas. O to, aiškus daiktas, niekas iš mūsų nenori — visi nori gyventi gerai, laimingai. Visi nori sulaukti šviesesnės ateities — išbristi iš šios ašarų pakalnės. Bet daugumai jų, kaip tyčia, pastoja kelią visi šio gyvenimo biaurumai — užgniauzia visus kilnius norus, mėginimus pakilti aukščiau, prie laimės ir savo žiauria letena priverčia juos klampoti po purvynus, po tamsybes. Ir tie gerų norų žmonės pasiduoda šio gyvenimo bangoms.

Bet argi taip pat pasiduos toms bangoms ir tie, kurie naučia šių dienų gyvenimo supuvimą? Argi jie taip nuleis rankas, nepaskelbė visoms baisenybėms karo? Argi jie, kaip ir dauguma, pasiners girtybėj, paleistuvybėj ir kitokiose smagybėse? Argi sutiks su savo ekonomine ir dvasine vergija ir nesistengs iš jos išsivaduoti? Argi nesibiaurės prievarta ir nekels aikštėn jos visų šlykštumų, nors ji tuos šlykštumus ir steigtūsi vainikuoti tėvynės meile ar darbo žmonių išsivadavimu? Ne, jie to nepadarys: supratę savo klaidų padėjimą, jie stengsis tuojau jį permainingai — visų pirma patys atsikratyti visokiomis nedorybėmis ir išblaškyti įvairias apgaulės, suktybes ir kitokias blogybes. Vienas kitas iš tų, kurių sielos dar nesutepė šių dienų piktenybės, kurie, dar ne visai įvairių nedorybių apsvaiginti, jau ir dabar, šiuo demoralizuojamu, žudomu metu, stengias klausyti savo sveiko proto bei sąžinės balso ir eiti meilės, tiesos keliu. Tačiau jiems tai nelabai vyksta, nes visi yra išsiblaškę po visą kraštą ir žiauraus gyvenimo nustumti į patį užpakalį.

Todel, kad šitos išvidinės organizacijos darbas galėtų geriau plisti, kad jų keliamos idėjos, būtent absoliutinė laisvė, meilė ir lygybė būtų visiems aiškios, įmanomos ir pagaliau jau tikrai būtų rengiamasi (arba bent skatinama) jos gyvendinti, — mes ir leidžiame šitą savo laikraštį, susispietę apie jį nedidelis žmonių skaičius.

Leidžiame, gerai nežinodami, kiek rasis Lietuvoj tikrai trokštančių absoliutinės tikrosios laisvės, bet tikėdamiesi, kad vis delto mūsų krašte ir daugiau rasis tokių, kurie ateis mums į pagalbą, ir, jų padedami, galėsime toliau varyti savo pradėtąjį darbą.

Red.

Skriski, jautrus balse!

Skriski, jautrus balse,
Iš liūdnos minties
Ir išreikški skausmą
Sužeistos širdies!...

Apsireikšk tu liaudžiai
Skausmo gilume,
Jausmų vainikėly —
Meilės troškime!...

Šauki, kad pasauly
Ne viskas gerai...
Žudo jaunas širdis.
Ašaros, vargail...

Tu įkvėpk troškimą
Mokslo ir žinių...
Skleisk ir meilės liepsnas
Tarp visų žmonių.

Jovaras.

Viljamas Loidas Harisonas vergų vaduotojas.

Kai jau didelio mokslo žmogus genialingus darbus nudirbo, tai ne tiek ir nuostabu, nes atrodo, kad jam ir privalu tat padaryti; bet kai mažo mokslo žmogus atlieka genijaus darbus, tai jau tad be galo nuostabu.

Vienas tokių nuostabių žmonių buvo Viljamas Loidas Harisonas, paprasto darbininko sūnus. Kasdieninės duonos kąsnis jį vertė jau iš pat mažens griebtis kokio norint amato. Iš pradžios mokėsi kurpiu, paskum tekintoju ir pagaliau spaustuvėje raidžių rinkėju. Tą darbą dirbdamas jis pamėgo knygas, ir visą atliekamą laisvą laiką sunaudodavo lavinimuisi. Įsigijęs kiek

mokslo, labai jis norėjo kuo norint savo šaliai ir visai žmonijai padėti. Tiek buvo jo širdyje gerų norų, jog jis neiškentė nemėginęs rašyti straipsnių, kuriuos mielai priėmė į jo gimtinio miestuko laikraštį.

Bet tiek buvo jam noro nuoširdžiai, niekieno nevaržomam, mintis reikšti, tiek degte degė noru likti tiesos gynėju ir skelbėju nors savo gimtajame miestuke, jog pats rįžosi laikraštį leisti. Drąsios, naujos karštai rašytų straipsnių pažiūros patiko skaitytojams, ir gerai platinosi jo laikraštis. Kadangi Šiaurės Amerikos Jungtinuose Valstsčiuose prieš kokias aštuoniasdešimtis metų dar šiek tiek gerbė šalies administracija konstitucijoje įrašytas žmogaus teises ir visi tiesos priešai dar nebuvo įgudę, kaip dabar pas mus daroma, nepatinkamą žmogų apšaukti „kramalninuku“, „komunistu“ ir pasodinti šaltojon, tai miestuko turčiai, kuriems nepatiko teisingi Harisono priekaištai, įvairiais šlykščiais šmeižtais sukurstė žmones prieš Harisoną, ir jis turėjo liautis laikraštį leides, nes labai sumažėjo ėmėjų skaičius.

Čia nebebuvo jam ko veikti. Keliauna Bostonan. Tenai jį pakvietė „Tautinio Filantropo“ laikraštį redaguoti. Laikraštis skelbė blaivybę. Tačiau Harisonas ėmė rašyti ir apie kitas žmonių gyvenime reikalingas permainas.

Tuo metu dar tebebuvo Š. Am. Jungtiniuose Valstsčiuose negrų vergija. Tuos negrus, kaip žvėris, gaudydavo Afrikoje ir laivais gabendavo į Ameriką. Čia atvežę statydavo juos į priekyvių, kame atvykę plantatoriai jiems, kaip kokiems gyvuliams, žiūrėdavo į dantis, akis, čiupinėdavo įvairiose vietose jų raumenis: tyrė, ar geras bus iš jo darbo gyvulys. Jie buvo bauriau už gyvulius varginami nuo tamsos lig tamsai lauke prie sunkaus darbo. Nakties metu buvo suvaromi į trobesius be langų, be lovų, ir jie turėdavo naktį praleisti, sudribus ant grindų drauge vyrai ir moters, seni ir vaikai. Laisvo laiko nei valandėlės neturėjo. Juos kankino, niekino pats dvarininkas ir vergų prievaizdos, kiek norėjo. Jei kartais jų ir gailėdavos, tai tik dėl to, kad brangiai mokėti, mažai darbo tesuspėję padirbti, gali numirti. Jie vergais ir mirdavo, laisvės neišvydę.

Lig šiol Harisonui neteko klaikumo vergijos patirti, nes jo gimtajame valsčiuje nebuvo vergijos. Čia, Bostone, bebūnant jam tenka iš laikraščių sužinoti apie vergiją. Tatai buvo klaiku! Jis karštai imasi rašyti prieš vergiją „Tautiniame Filantropo“. Tuo sukelia prieš save daugelį bostoniečių ir net patį leidėją, kuris jam uždraudžia rašyti apie vergiją.

Tuo metu pas jį atvyksta pražilęs senelis Lendi, kuris visą savo gyvenimą praleidžia kovoje su negrų vergija. Jis liūdėjo, kad neturi sau uolaus bendradarbio. Užtikęs Harisono straipsnius jis skubėjo pas jį pasidžiaugti atsiradusiu bendradarbiu.

Paskum Harisonas apsistoja Bermingtone redaguoti vieno laikraščio, kuriame dar smarkiau ima užpuldinėti vergiją. Jis jautė, kad tik sukėlus žmonėse pasibaurėjimą vergija, kad kai

visuomenė jos nekęs, tik tada galės tikrai vergija pranykti. Tam jis ir dėjo visas savo pastangas.

Suradęs sau vienmintį, Lendi vienas neberimsta, ir vėl ke-
liauja pas Harisoną pėsčias šimtus varstų — pinigų traukiniu
važiuoti neturėjo — jo kviesti sujungti abiejų jėgas bendram dar-
bui — leisti laikraštį, kuris pasklistų visoje šalyje, skelbdamas
vergijos panaikinimą. Harisonas mielai sutiko ir, persikėles į
Baltimore, ėmė redaguoti Lendžio leidžiamą „Išvaduotojo Geniją“.

Čia Harisono balsas taip suskambėjo, jog visi vergijos ša-
lininkai ėmė visokiais būdais su juo kovoti. Tačiau Harisonas
nesiliovė — griaudęs. Toks jo straipsnių tonas daugelį nugąs-
dino net jo laikraštį skaityti; bet taip pat sudarė visuomenėje ga-
lingą judėjimą prieš vergiją. Harisoną net kalėjiman buvo pasod-
inę už vieno niekšo, vergų pirklio, darbų aikštėn iškėlimą. Jo
bičiulis jį iš kalėjimo išpirko. Laisvėn išėjęs dar karščiau rašė.

Jo bičiulis Lendi buvo reformų šalininkas, t. y. norėjo
vergų buitį gerinti palengva. Harisono kilni siela negalėjo su-
tikti, kad toks baidus reiškiny, kaip vergija, turėtų reformų keliu
pranykti. Jam rūpi skelbti greitą, pilną vergų išvadavimą. To-
del jis ima pats vienas laikraštį leisti, kad galėjus laisviau pilną
išvadavimą skelbti. Tačiau su Lendžiu dėl to nesutraukė bičiu-
liškų santykių ir lig pat savo mirties jį gerbė.

Kiekvienam tikram tiesos ieškotojui žinotina Harisono lai-
kraščio atsiradimas. Sunkus buvo jam laikas. Kai Harisonas
ėmė jį leisti, visuomenė buvo abejinga jo idėjoms, neturėjo nei
pinigų, nei vieno prenumeratoriaus. Pačioje pastogėje, menka-
me kambarėlyje, buvo jo butas ir redakcija; čia pat stovėjo sko-
lon paimta sena spausdinamoji mašina. Čia pats Harisonas su
vienu draugu rinko ir spausdino laikraštį; čia ir straipsnius rašė
savam laikraščiui. Kartais abu draugai net badaudavo, neturė-
dami pinigų duonai nusipirkti. Tačiau ūpas buvo geras. Ir
sklido iš jų rankų po visą Ameriką „Išvaduotojo“ numeriai,
nešdami į jautresnes širdis neapykantą prievartai ir didį pasigai-
lėjimą, užuojautą engiamiems vergams.

Ir taip laikraštis, be perstogės vergijos šalininkų visokiais
būdais užkabinėjamas, išsilaikė 35 metus. Tai toks galiūnas
buvo Harisonas, kurio niekas negalėjo nuveikti, nes lig pat mir-
ties valandos pasiliko ištikimas pradėtam darbui.

Kai pradėjo skleisti „Išvaduotojas“ ir Pietų Valsčiuose,
pačiame vergijos viduryje, vergų šeimininkai dėjo visas pastangas
laikraščio platinimuisi kliudyti. Už laikraščio platintojų sugavimą
buvo skiriamos nemažos pinigų sumos. O už paties Harisono
sugavimą buvo vieno valsčiaus vyriausybė paskyrus 10.000
dolerių.

Visuomenė budo. Naujosios Anglijos valsčiuose susidarė
Harisono vienminčių draugija, kuri kvietė visus dorus žmones į
kovą su vergija. Tie skelbėjai visur važinėjo su prakalbomis.
Nors juos daugelyje vietų niekino, apjuokė, net ir mušė, tačiau

Jie dirbo; ir po 7 metų jau tokių draugijų Jungtiniuose Val-
sčiuose buvo daugiau per 1000. Harisonas karštai kvietė „Išva-
duotojo“ skiltyse susijungti visoms draugijoms bendrai kovai į vie-
ną sąjungą; kas ir įvyko suvažiavus draugijų delegatams į Filidelfiją.

Vergų savininkai irgi nesnaudė. Juos palaikė visi Amerikos
didžiaturčiai. Vergijos priešininkus kankino kalėjimuose, juos
visur gaudė. Pietinių Valsčių bažnyčiose kunigai iš sakyklų
kurstė žmonės keršyti vergijos priešininkams, vadindami juos
„maištininkais“, „kramolninkais“. Už Harisono galvą paskyrė
net 20.000 dol. Vienkart žmonių minia norėjo Harisoną pakarti;
tik jo bičiuliams pasisėkė jį nuo minios atskirti ir įstumti už
rotušės durų ir jas uždaryti.

Kovą bevedamas su negrų vergija jis pastebėjo, kad ne-
daug telengvesnė yra ir darbo žmonių vergija. Todėl jis pra-
plėtė savo darbuotės programą: jau šaukė visus dorus žmones į
kovą ne tik su juodųjų, bet ir baltųjų, tariamų laisvų, vergų en-
gėjais. Jis matė, kad kova gan rimta, kad ją laimėti ginklu ne-
galima. Baltųjų vergų vergija laikosi ne jėga, bet jų apgavimu.
Reikia tik baltiems vergams suprasti, kad jie apgauti ir jų vergi-
jos pančiai subyrės, nes jų milijonai, o engėjų tik saujelė. Kad
jiems akis atidarius, reikia steigtis juos mylėti taip, kaip Kristus
mylėjo, ir eiti tiesos keliu lig pat galo, net jeigu jis vestų į pa-
čią Golgotą. Tokiuo savęs išsižadėjimu tik tegalima žmones pa-
budinti iš dvasinės vergijos.

Sušaukęs savo vienminčių susirinkimą jis įsteigė „Visuoti-
nos pasaulinės taikos sąjungą“, kuri ir priėmė savo veikimo
pagrindan žemiau mūsų paduotą Harisono deklaraciją*)

Tokį kelią, geriausiai atitinkantį *tikrajai laisvei įvykinti*, ir
nurodė Harisonas savo deklaracijoje. Šios deklaracijos, mano
galva, dar nė vienas žodis nėra pasekėjęs, ir, manau, skaidresnės
sielos skaitytojais nepraeis pro ją dėl jos turinio nepagalvoję.

Atminkite: vergija dar tebesilaiko!

B. Dūda.

Mirties bausmė.

Berods, niekas neabejoja, kad žmogui gyvybė yra švenčiau-
sias ir brangiausias gyvenime dalykas. Tai yra dieviška kibirkštė-
lė, kuri kiekvienam žmogui yra leista, ir todėl jis, šioks ar toks
būdamas, turi teisės gyventi, ir niekas negali jam jos sutrikdyti.
Juo labiau to niekas negali padaryti dėl to, kad ne žmogus yra
leidęs gyvybę, ir todėl tie, kurie tariasi gali kam galą padaryti,
labai apsirinka, ir ne tik apsirinka, bet dar sumindžioja tą šven-

*) Harisono vergų deklaraciją labai apibraudė cenzorius, todėl jos čia
nei nebetalpiname.

čiausia žmogaus teisę gyventi ir peržengia visus sąžinės, proto ir doros įstatymus, kitaip sakant—elgiasi visai barbariškai, žvėriškai.

Ir žmonės tą tiesą puikiausiai supranta, bet nedaro to, ką supranta: jie dabar tiesiog žaidžia kiekvieno žmogaus gyvybę — žudo, ką pakliuvus: galvažudžius, plėšikus, politikos nusikaltėlius ir kt. Kas tik ką padaro nors kiek priešinga ar netinkama įsigalėjusioms oficialinėms pažiūroms, kas tik, apsvaigintas ar sudemoralizuotas šios biaurios gyvenimo atmosferos, jau labai nežmoniškai pasielgia, — žiūrėk, tą tuoj ir veda žudyti. Veda išmintingų, civilizuotų žmonių nusprendimu, — tų žmonių, kurie yra paėmę į savo rankas gyvenimo vadžias. Jiems dabar gyvybės atėmimas pasidarė labai paprastas dalykas. Dauguma jų net nebesupranta, kaip tai negalima žudyti galvažudžio, plėšiko ir kitokio piktadario. Žudymas, jiems rodos, yra geriausia priemonė visokioms piktadarybėms panaikinti.

Bet tai ne tiesa: jei žudomosios priemonės tam bent kiek padėtų, tai jau senai būtų išnykę visi piktadariai; o šiandien ką matome? Jų skaičius ne tik nesumažėjo, bet dar kelius kartus padidėjo, nors ir buvo visai jie žudomi. Mirties bausmė, kaip gąsdinamoji priemonė, šiandien, matyti, nebe visai tinka: kas jau karštai yra pasiryžęs savo tikslo siekti, tam mirti nei kiek nebaisu; antra vertus, sakysime, tokie piktadariai, prieš ką darydami, net ir negalvoja, kas bus. O paskui jei kokį sugautą plėšiką kad ir nušauna, tai nušauna jo nepataisę, tik iš giežę, jam savo apmaudą, kerštą, bet kerštą šaltą, abejingų mirties tarnų atliekamą. Ir tas kerštas, apmaudo giežimas tik suteikia daugiau progos kitoms, gal dar didesnėms, piktadarybėms plisti.

Kai kas sako, kad galvažudžiai, plėšikai ir kitokie piktadariai yra blogiausi, nebepataisomi žmonės, ir todėl būtinai jie reikia atskirti nuo visuomenės. Bet iš kur mes tai žinome? Gal iš tikrųjų tai tėra tik nelaimingi, nepilnapročiai, psichine liga sergą ar tik įnirtę, greitai pareinančios aistros apakinti žmonės? Tačiau, kad ir kažin kokie jie būtų, vis dėlto jie nenustoja buvę visuomenės ar tautos nariai, ir todėl su jais, kaip ir su visais žmonėmis, turi būti elgiamasi švelniai ir nežiauriai. Jų padarytosios piktadarybės nesuteikia teisės juos sutikti, kaip kokius žvėris, su kuriais, rodos, nieko negalima padaryti. Bet tik taip rodos: kintant įvairioms apylygoms, gyvenimo sąlygoms, kasdieniems įspūdziams, doriniam ir protiniam žmogaus akiračiui, kinta ir pats žmogus, kinta be galo. Jo siela yra judri ir nepastovi, todėl negalima jos apibrėžti vienu žodžiu, pridėti jai amžino atskyrimo antspaudą, juo labiau negalima jos nužudyti, atimti iš jos galimybę toliau plėtotis ir tobūlėti. Jei šiandien, sakysime, koks žmogus yra galvažudys, tai dar negalima pasakyti, kad jis toks bus po metų, kitų, trečių: to niekas negali žinoti. Tad argi verta jis žudyti, nebeduoti suprasti jam savo kaltę, jei ji yra, ir pasitaisyti? Ne, neverta, ir ne tik neverta, bet ir nereikia. Užuoť jį žudžius, visų pirma reikia pažiūrėti, kas jį privertė tokiu būti: iš tikrųjų, gal

pats gyvenimas greičiau reikia permainyti, negu jo žiaurūs vaisiai skinti? Gal kaip tik čia daugiau reiktų parodyti ne žiaurybės, bet meilės, kuri visiems parodo tikrąjį gyvenimo kelią ir visokias blogybes naikina?

„Gerai, — man pasakys mirties bausmės šalininkai, — su galvažudžiais, plėšikais ir kitais panašiais piktadariais, kaip nenormaliais žmonėmis, galima dar švelniau elgtis, vadinas, galima ir jų nežudžius apseiti. Bet kas gi daryti su tokiais, kurie drumsčia visuomeninę rimtį, siundo vienus prieš kitus, daro sąmokslus, kelia maištus ir eina prieš vyriausybę? Argi ir tų negalima žudyti?“

Galėti tai viskas galima daryti, bet ar apsimoka, ar dora tai daryti? Ar mes pasiekiamo to, ko norime? Ar tuo pamokome visokius trukšmadarius ir nenuoramas? Ne! to mes nepadarome, ir savaime aišku, kodel. Turėdami rankos savo valdžią, visokių įstaigų ir galybės, sutvarkome visa taip, kad vienas gali iškilniai gyventi, o kitas turi didžiausią vargą kęsti; vienas, būdamas guderėnis ir suktesnis, gali kitiems dumti akis, apgauti, visaip silpnėsius naudoti, engti, o kitas per visą savo gyvenimą turi vilkti sunkų vergijos jungą. Del to kyla visokių nesutikimų: visi skaudžiamieji varguoliai, pradėdami suprasti savo sunkų padėjimą, pakelia nulenktąsias galvas ir lengvai nebesiduoda varginami — ima, kantrybės netekę, ir kovoti su savo engėjais, kaip pakliuvus. Šie del to tuos nelaiminguosius žudo. Tad argi čia yra kokio teisybė? Jei mūsų ponai to nedarytų, jei nebūtų jokių diplomatinių ir kapitalistinių suktybių ir apgaulių, — nebūtų ir sukilimų, maištų, ir nereiktų tuomet žudyti jokių tariamųjų politikos nusikaltėlių. Todel savaime aišku, kad tie, del kurių priežasties įvyksta visos tariamosios politinės piktenybės, yra šiuo atžvilgiu kalčiausi, ir jie neturi nei moralinės, nei juridinės teisės atimti gyvybę tiems nusikaltėliams, kuriuos patys privertė tokiais būti. Kita vertus, mirties bausmė tokiais atsitikimais ir šiaip jau neturi būti visur projektuojama: viena, ji pakerta pasitikėjimą šalies šulais, be kurio jokia visuomeninė santvarka negali kaip reikiant gyvuoti; antra, sukelia daugiau priešų prieš tai, kas norima tąja bausme apginti; trečia, pats žudymo procesas yra toks baisus ir šlykštus, jog juo net ir patys budeliai biauřisi.

Todel tad negali būti smerkiami žudyti tariamieji politikos nusikaltėliai ne tik despotinėse, monarchinėse, bet ir socialistinėse ir krikščioninėse valstybėse, nes, jei jos tokios nori būti, tai turi būti tvirtos pačios savaime, kilnios ir krauju nesuteptos: mirties bausmei čia neturi būti vietos. Savaime aišku, jei valstybė yra gera, tobūla ar bent dedasi tokia esanti ir eina šiek tiek prie teisybės idealo, argi gali ji gintis tokiomis netobūlomis ir nedoromis priemonėmis, kaip mirties bausmė? „Jei pati valstybė, sako E. Tornovski's, — yra su ydomis ir labai toli nutolusi nuo doros idealo (kas, žinoma, iš tiesų ir yra), — tad kaip ji gali netikusiose priemonėse rasti sau paramos ir teisintis savo valdinių

akyse? Žiauriai elgdamasi su savo priešais, argi nenustos ji užuojautos tų, kurie neturėjo priežasties eiti prieš valdžią?"

„Taip, — pasakys dauguma reakcionierių, dabartinių krikščionių ir net socialistų, — jei mes nevartosime mirties bausmės, tai mūsų niekas ir nebijos: ateis piktos valios žmonės, pakels didžiausią trukšmą, sugriaus visą mūsų kūriamąjį darbą ir net dar mus pačius išžudys!“

Geriau būtų, kad jie patys dar truputį aiškiau pasakytų: „Ateis žmonės, kuriems netikusi, nebepakenčiama tvarka, ir norės kitą įkurti, kitaip tariant — ateis žmonės, kurie norės visuomenę padaryti perversmą, o mes to nenorime, todėl ir ginamės nuo jų visomis priemonėmis.“ Tada būtų visiems aišku, ko nori oficialiniai mūsų darbuotojai — jų noras sulaikyti patį gyvenimo bėgį — perversmą. Bet tuo tarpu būtų aiškus ir jų didžiausias nesupratimas, jog tokios biaurios priemonės, kaip mirties bausmė, ne tik nesulaiko tokio perversmo, bet dar sukelia didesnį piliečių pasipiktinimą ir panaikina visokią galimybę juos nuraminti. Nes tokių perversmų priežastys glūdi ne materialiniuose įvykiuose, bet, kaip sako Tolstojus, dvasinėje žmonių nuotaikoje, kurios pakitėjusios jau niekaip nebegalima atitaisyti, kaip ką prarijus nebegalima atgal atryti. Visuomeninis pasipiktinimas ar mirtis nepareis nuo to, kad Petras ar Jonas bus nužudytas Kaune ar Panevėžy: visa tai pareis nuo to, kaip dauguomenė žiūrės į savo padėjimą, kaip sutiks valdžią, žemės nuosavybę skelbiamąją tikybą, — nuo to, ką ji laikys per gerą ir pikta. Jei būtų dėl to išžudyta nors ir dešimtoji visos tautos dalis, vis dėlto dvasinė kitų žmonių nuotaika nei kiek nepakitėtų — nebūtų tokia, kokios nori mirties bausmės šalininkai ir vykdytojai.

Todel tad šioj ar tokioj valstybėj, demokratinėj ar krikščioninėj, negali būti vartojama mirties bausmė, kaip priemonė valdžiai sutvirtinti ir šiaip jau rimčiai palaikyti — tiek perversmų, tiek ramiu metu. Tokios priemonės prieštarauja bendriems doros principams, žmonių sąžinei ir protui, ir jokiais gudriais sofizmais negali būti pateisintos net ir tada, kai nori apginti visuomenę nuo jai gresiančio pavojaus ar net pražūties.

„Pats pražūties pavojus valstybei ar visuomenei, — sako tas pats minėtasis Tarnovski's — įvyksta tuo metu, kai šulai, valstybinės tvarkos pagrindai, taip prieštarauja įsigalėjusioms pačiuose visuomenės ir liaudies sluogsnuose doringoms pažiūroms ir jausmams, jog šių šulų buvimas daugumai atrodo didžiausia nelaimė ir pažeminimu.“ Tokiais atvejais jau nebeverta jėga kovoti: reikia, šiaip ar taip, nusileisti bendram liaudies sąžinės reikalavimui ir, padėjus kalaviją į šalį, dirbti išvidinės organizacijos darbą. Ramiu metu reikia akyliai klausyti tos nuolat veikiančios protingos sąmonės balso ir nelaukti, kol liaudis, darbo žmonės pradės nepasitenkinti, murmėti ir kitus smerkti. Čia kiekviena valdžia, be abejonės, turi savo darbus parodyti, kaip teisingai ir palankiai reikia sutikti liaudies, taip pat ir visokių nusikaltėlių,

išvidinio gyvenimo klausimus. Taip pat ir kiekviena politinė srovė šiais atvejais neturėtų subiaurinti savo veido: ir jos (vadinasi, tos srovės) visiems, kurie kalaviju kerta, turėdami galvoj nesavanaudiškus tikslus, bet įsitikinę (tikrai ar ne — kitas dalykas) kalaviju gina kokią šventovę ar tarnauja kokiam dievui, — tiems neturėtų sušukti: „Mirtis!“ visiems savo tokiems priešams, kad ir kažin kaip jie apsiriktų, būtų apakinti savo klaidingų idėjų, kurios sukausto jų protą ir valią, — jos vis dėlto turėtų kovoti ne su jais pačiais, bet su jų idėjomis, griauti jų burtus, klaidas proto ir jausmų, ne žiaurios jėgos keliu.

Tuo būdu, šiaip ar taip svarstant mirties bausmės klausimą, negali būti mirtimi baudžiami nei galvažudžiai, nei politikos nusikaltėliai: tai jau nepateisinamai biuru, nedora ir žalinga. Tos barbarybės negalima net išteisinti nei visuomeninės doros, nei valstybinės naudos, nei baudžiamosios teisės principų žvilgsniais, ir jai išlaikyti nėra jokio pagrindo. Todel ji, be abejonės, turės kada nors žlugti, kaip atgyvenęs savo amžių, niekam nebetikęs senovės padaras, — turės žlugti tada, kai žmonės supras jos biauromą ir žalingumą ir nieku būdu nebenorės jos palaikyti.

Karžygio pasiryžimas.

Per plačią upę mėtos, plaukia,
lyg liūtas, minas su vilnims
ir rankas tiesia, rodos, šaukia
gyvybe šviečiančioms akims.

Ir šniokščia upė, ritas bangos,
ir maišo vandenį piktai;
jisai, lyg antis, upėj nardos,
pranyksta kartais net plaukai.

Bet štai jau krantas nebetoli,
jau tiesia karklai jam lapus;
nors vilnys neša jį į tolį,
bet jis viltingas ir drąsus.

Darmonis.

Jautriosios sielos, į darbą!

Kristaus mokslas, meilė, teisybė ir gražios idėjos pasaulio galiūnių didikų liko kojomis sutryptos, supurvintos ir suvartotos mažiems žmonėms naudoti ir savo materialiniams lobiams krauti. Daugelis, Kristaus meile prisidengę, traukia sielas į savo kilpas, įvilioja į savo pražūtingus tinklus ir, jas pavergę, suvartoja savo žemiems tikslams. Nelaimė žmonijai, jei ji nepajėgs išsipainioti iš tų dvasinių tinklų, jei neįstengs sutraukti tų kietų sielos grandinių, kuriomis suvaržyta vargsta ir kenčia didžias kančias...

Žmonių sielos ilgisi gyvenimo urve uždarytos... minta nuodingu penu... braidžioja savo nelaimingo likimo purvuose... apdulkęsios kenčia liūdną liūdniausią nuobodulį...

Nelaimingosios ilgisi dangaus skaistybės, trokšta laisvės, šviesos, grožybės, meilės ir prakilnybės; bet jų akys, miglomis aptrauktos, pro rūką, pro dulkių debesis nieko negali matyti, nei suprasti...

Jautrios sielos! Skaidriosios sielos! Kurioms jau pasisekė varžančius pančius sutraukti, iš kančių kalėjimo išsivaduoti ir pakelti viršum miglų, tamsybių, besidžiaugdamos laisve ir dangaus skaidrybe, nepamirškite vaduoti savo draugų, tamsoj uždarytų, didžias kančias kentančių...

Laisvosios sielos, į darbą! Auklėkite dvasinę kultūrą! Padėkite vargstančioms jūsų draugėms išeiti iš tamsos lizdų, numesti varžančius pančius ir pakilti iš svaiginamo garo į blaivą skaistybę.

Gaminkime dvasinius vaisius: juk ne viena duona žmogus gyvena! Rinkime turtus, kur nei rūdys, nei kandys negadina, nei vagys išvagia (taip Kristaus mokslas liepia daryti). Mokykime visus žmones įsigyti dvasinių turtų, kurie laimės duoda nesulyginamai daugiau už materialinius lobius. Žmogus, tikrą laimę suprantąs, savo sielos skaistybės, prakilnios meilės ir grynos sąžinės nei už aukso kalnus nemainytų. Ką reiškia žemės lobiai prieš švelnius meilės jausmus, sielos kilnybę, garbę ir dorybę? Medžiaga ir paviršutinis papuošalas be sielos — tuščias muilo burbulas, kuris subliūkšta, ir iš jo nieko daugiau nebelieka...

Į darbą! Veskime vargstančias ir skausmu vaitojančias sielas į saulėtą, spinduliuotą šviesybę — į tikrąją meilę! Naikinkime netikusius įpročius, kovokime prieš pragaro jėgas, traukime visuomenę iš alkoholizmo klampynių iš nikotino smilkalo ir visų gyvenimo purvų, kuriuose vargsta ir liūdi nelaimingos sielos!..

Garbingosios sielos, į darbą! Rodykime liaudžiai, kur yra jos išganymas! Padėkime jai rasti Dievą — Pasaulio Būtybę, Dievą — Meilę, Dievą — Grožybę! Aiškinkime visuomenei, kad ne paviršutinėse tikybių apeigose, ne žegnonėse ne lūpų maldose, ne sakramentuose išganymas, bet žmonijos meilė ir sielos skaidrybė.

Teesie mūsų uždavinys — žmonijos kultūra kelti, pagrindan tik meilė dėti. Teesie meilė paskatinamas akstinas žmonių vargams palengvinti, dvasinei kultūrai kelti.

Meilė suves žmones į draugijas, į kuopas; sutelks ji visus į bendrą, kolektyvinį darbą, ir susivieniję žmonės supras bendrai atliekamo darbo našumą ir naudingumą.

Meilės apimti žmonės, kaip visi lygūs Dievo sūnūs, lygūs gamtos vaikai, lygūs piliečiai, nepakęs jokių diktatūrų ir visi pripažins kiekvienam žmogui lygias teises gyventi, lygų balsą turėti, lygiai naudotis visomis gamtos dovanomis, ir visi sąžiningai, kiek galėdami, prisidės darbu prie pasaulinės produkcijos pagaminimo ir aukštesnės kultūros kėlimo.

Tik meilės, daugiau meilės, kuo tyriausios meilės!!! Tik meilė mūsų išganymas ir gyvenimas!

Jovaras.

Opiuoju klausimu.

Su kokiuo smalsumu jaunuolis - lė seka neaiškia, karštomis miglomis pridengtą, naują, tik pirmą, antrą kartą atplaukusią gašlumo bangą? Miglotai kažkur ji vilioja, kažkur traukia; įvairūs svajonių vaizdai pinasi vaizduotėje, verčia dažnai apie naują geismą galvoti, juo gėrėtis.

Jei jaunuoliui - lei neteko iš mažens prisiklausyti šlykščių, purvinų kalbų apie gimties dalykus, jei jie yra gavę šiek tiek žmoniškesnį išauklėjimą, ypač jei yra skaitę sentimentalinių eilėraščių, apysakų, — tai tokiems ateities gyvenime vaizduojasi bendras gyvenimas su kažkokiais karalaičiais, - tėmis į kuriuos traukte traukia, su kuriais nori ir tikrenybėj būti...

Ir kiek įvairių įvairiausių minčių tenka jaunam būnant praleisti! Su kuo dalytis tomis mintimis? ko pasiklaus dėl to dalyko pasiaiškinimų, kai aplinkui girdi, tai prisiminęs, vien gyvulišką juoką ir šlykščiausias kalbas arba subarimą, kad apie tokias „šlykštybes“ drįsta klausti.

Čia ir prasideda pati tragedija! Bet kas tenka pergyventi grynesnės sielos jaunuoliui, - lei, kai jo sieloje ima du balsu kalbėti: arba siekti švelnaus, skaidraus sugyvenimo su būsimu gyvenimo draugu, - ge; arba pasinerti visam į viliojamo gašlumo patenkinimą. Jau taip dėl tų dviejų balsų jaunuolis, - lė didžiai kankinasi, o čia dar prisideda haimė būti pajuoktam, kad jis dar dėl to galvoja, nebrenda su kitais paprastu keliu, nori kitaip gyventi. Šit ką vienas pažįstamas pasakojo apie savo nekaltybės praradimą:

„...Negalima sakyti, kad aš iš prigimties būčiau buvęs labai gašlus. Dėl to geismo ir lig šiol nebūčiau pažinęs moters. Bet, pradėjęs eiti kokių 14—16 metų į jaunimo pasilinksminimus, aš mačiau, girdėjau kitus kalbant, kad tas ne vyras, kas neglamonėja merginų, kas nelando po šiaudynes...

„O ir kas nenori būti vyrui! Ir aš ėmiau taip pat kabinėti, kaip ir kiti, ir pagaliau įsigeidžiau likti tikru vyru — pažinti moterį. Ir netekau nekaltybės su sena ištvirkusia merga, pats būdamas jaunas, beūsis, toli gražu neturėdamas dvidešimt metų. Toliau jau gyvenu „vyro“ gyvenimu.

„Netikėtai susipažinau su žmonėmis, skaitančiais knygas ir susirūpinusiais savęs ir kitų švietimu; ir tik tada pamačiau, kur aš įklampojau, ir iš paskutinios stengiausi iš ten išlipti. Tatai man nusisekė. Nors dabar stoviu tvirtai, tačiau dažnai kirminas graužia mano širdį, kai atplaukia juodi praeities nekaltybės netekimo vaizdai. Dabar, daug ko iš gyvenimo patyrus, norėtuši žmoniškiau ir savo gyvenimas sutvarkyti, kita ko iš būsimos mano moters norėti, skaidrumo įnešti vison šeimon, bet pirmasai žiedas jau suvytęs, pasigėrėjimo jausmų skaidrumu jau nebegali būti tokio pilno. Ir, matyt, tą kirminą širdy nusinešiu ir į kapus“.

Ir tokių atsitikimų labai daug; tik nedaug tėra tokių jaunuolių, kurie, - rios grįžtų iš tos klampynės. Ir beveik visuomet atima nekaltybę jauniems vaikinams senos, ištvirkėlės mergos, o jaunoms mergelėms — apipuvę kūnu ir dvasia seni paleistuvai. Juose yra kažkoks keistas, piktas noras padaryti visus tokiais purvinais, kaip ir jie patys yra, idant jaustųsi žmonių tarpe laisvai, nesivarždami.

Ju nuomone, nes girdi, jei jau šit šventieji dilgynes pavoriais išvolioja, tai ko čia iš mūsų benorėti. Tam tikslui jie sunaudoja visus jiems žinomus būdus: veidmainybę, švelnumą, balso skambėjimą, vikrumą, gražumą ir t. t., kad tik sužavėtų savo auką, o paskui, ja atsigėrėjus, mestų ir ieškotų kitos.

Dažnai tenka pastebėti jaunimo pasilinksminimuose, kaip pusberniai tyčiomis, dėl juoko, veda jas šokti, o jos šoka su tokiu džiaugsmu ir pasigėrėjimu! Jei jie turi noro jas erzinti, tai nuo jų neatsitraukia senmergės visą vakarą. Ir kas jų per kalbingumas! Jos turėtų visai nakčiai ko pasakoti, jei tik nuo jų vaikinai nebėgtų.

O kaip moka įgudę paleistuvai apie jaunas mergeles sukutis! Ir ko jie neprizada savo aukai, kad tik įgytų jos pasitikėjimą!

Tik gal daugiausia šlykštybių, ypač išsigimusių jausmų bus miesto gyventojų tarpe. Klaiku kokiam miesto išgamai, vyrui ar moteriai, įkristi į akį. Čia tiek veidmainybės ir gyvuliškumo tenka patirti, nenoromis suvirpi, atsiminus jų ašaras, maldavimus neatstumti jų nuo savęs, nes jau nebegalėsiančios kitų mylėti, nebegalėsiančios tavęs užmiršti lig mirties. Davus neigiamą atsakymą (savaiame numanu, kiek verti tie jų pasižadėjimai), pralinksta kiek laiko ir sužinai, kad jau ne vieną yra mylėjusi, ne vienam yra tokių pat pasižadėjimų davus. Liguistoj miestiečio vaizduotėj gimsta koks geismas ir jį visą užvaldo. Tam geismui patenkinti jis nesivaržys net plėšiku, žmogžudžiu likti. Gana dažnai auka tėra reikalinga tik vienam vakarui arba bent jau mėnesiui, kitam. Paskui ją tuojau pamiršta. O tu lik sudužusia širdimi, gal būt visam gyvenimui, nes jam (jai) atsiduodamas, turi būsimą gyvenimą vaizduotėje švelniausiomis gijomis išsiaudęs, o čia pasirodo apsiyvilimas, nes švelnių svajonių, artimų jau įsikūnijimui, netekimas yra dažnai daug skaudesnis už tikrenybę esančio daikto praradimą.

O kiek pikta šioj srity padaro nešvarios kalbos? Kai kurie žmonės tiesiog degte dega noru ko nešvariausiai kalbėti ir tuo suerzinti kituose ko didžiausią gyvulišką gašlumą. Kai jiems pasiseka pasiekti savo tikslą, tada šypsosi didvyriškai su tokiuo pasigėrėjimu, lyg dievas žino ką jie yra gudriai padarę. Tokios kalbos giliai įsikala į jaunas, nesusitupėjusias sielas, išstumia visa, kas dar buvo skaidru, sudaro nuolatinį gašlių minčių sūkūrį, kuris jaunas sielas netrunka įstumti paleistuvybėn, onanizman ir į kitus nenormalinius gimties jausmo patenkinimus. To-

klose miglose tenka gana daugeliui praleisti gražiausią gyvenimo metų — jaunybę.

Sugedę žmonės lig vedimui, nepasitaiso ir vedę. Čia moteris lieka tikra vyro vergė. Kartais net prie to prieina, kad moteriai tenka atsiklaupus ant kelių maldauti vyrą, kad jis tik ją paliktų ramybėj, „nemylėtą“. Dažnai vedusiųjų tarpe pasitaiko, kad davimas gašlumui įsisiūbuoti jų gyvenime tokias audras sukelia, jog tos tragedijos nebegalima kitaip baigti pačiam nenušūdžius arba kito nenužudžius.

Moteris dar nėra žmogus, ji vis dar neturi teisių. Kas jai iš lygių balsavimo teisių, jei ji tų teisių neturi miegamajam kambariui! Ir tų teisių moteriai negalima įstatymais apsaugoti, nes įstatymų, vykintoją — milicija arba teisėjas — yra ne tik nepatogu, bet tiesiog negalima kas kartą, nesusipratimui įvykus, kviešti miegamajam kambarin teisių ginti, jei dar ateity numatoma, kad su tokiu vyru teks dar gyventi. Taigi moters daugumoj dar nėra savo pašaukimo pildytojos, negali dar jos vaikų motinų teisėmis naudotis, jos dažniausiai yra tik pasismaginimo daiktas — ir tiek.

Ji nuo pat gimimo dienos negali savarankiškai elgtis, kaip jai patinka, kol dar ji viliasi kada norint būti savo pašaukimo pildytoja, vaikų motina. Vyrams reikalingas jų naturalus kūno apvilkinimas ir plaukų sušukavimas, kad tik jiems tatai daugiau suteiktų gašlaus smagumo. Taip nenaturaliai apsivilkus be galo joms nepatogu, net skauda suveržtos, įspaustos kūno dalys, žiemos metu šalta apnuogintoms rankoms ir krūtinei; bet jos visus tuos nepatogumus turi kantriai kentėti, nes tatai reikalinga tam, kad nepasilikus paskutinėse merginų eilėse. Ten būvant, tenka arba senmerge likti, arba išeiti už kokio supuvėlio našlio jo vaikų kupetos auginti ir, po metų kitų, jo paties slaugyti.

Senmergės gyvenimas visiems žinomas. Todel ir ne tiek nuostabu, kad tėvai varu išvaro savo dukteris už vyro, su jų sutikimu visai nesiskaitydami, tarytum jos gyvuliai būtų. O vyrai vis dar tebežiūri į moterį kaip į prekę: ar ji graži, turtinga arba gera darbo jėga. Taip į moterį žiūrint, negalima ir reikalauti, kad ji būtų kitokios pasaulėžvalgos, nes to iš moterų beveik niekas lig šiol nereikalavo.

Kad gimties dalykuose yra nenaturalu, tatai nurodo, kaip gamta baudžia žmones, siūsdama jiems venerines ligas, nervų suirimą, proto pamišimą, paliegiusius, liguistus vaikus. Tačiau žmogus, kai jau nusileidžia žemiau gyvulio, steigiasi to nematyti — geria purvo taure lig pat dugno, by tik daugiau turėtų smagumo. To smagumo ieškojimas ypač dabar nepaprastas. Jei tikėti iš vienos kitos aboliucionistės išgirstomis žiniomis, tai mūsų kariuomenėj yra apie 90% kareivių venerikų.

Ir kur čia nebus! Kai tokios patogios aplinkybės tokioms ligoms plisti. Paima iš sodžiaus tamsų, jau gerokai namie draugų ištvirkintą vaikiną į kariuomenę. Čia, namie, būvant,

tekdavo gerokai pasitrankyti po klėtis, ilgokai plonu liežuvėliu meiliai kalbėti, kol duris atidaro; o čia, mieste, pačios merginos jiems ant kaklų kabinėjasi. Kur čia jis išsilaikys nepaviliotas, kur čia jis susivaldys, pagalvos, kai dar jis net ir neišmano, kad reikia valdytis, kad čia galima gauti baisiąją ligą — sifilį!

Tokie kareiviai, sugrižę namo, dar sergą arba tik apgydyti, negi varžys savo gašlumo. Jie, eidami iš vienos klėties į kitą, apdalys ne vieną merginą. Tatai galimas daiktas ypač dėl to, kad moters turi gan šlykščią silpnybę — lindimą, kibimą prie vyrų, turinčių blizgančias sagas, išmargintus rūbus.

Jei nebus užkirstas sifiliui kelias, — o jam užkirsti kelias tik tada bus galima, kai žmonės kitaip ims žiūrėti į gimties dalykus, — tai po kokios dešimties metų bus ir Lietuvoje ištisi sodžiai (kaip tatai yra Rusijoje) paliai jūras ir pramonės miestus) iškritusiomis nosimis, išbyrėjusiais dantimis, nuslinkusiais plaukais.

Nejučiomis pats savęs dažnai klausia: kas bus ateity? Argi Lietuvos šviesuomenė nemato pavojaus, kur kas baisnesnio už barbarų užplūdimo? Argi bebus malonus gyvenimas ir sveikam žmogui? Nejauku vaikščioti tarp pūstančių žmonių, jiems broliškai karštai ranką paspausti, girdėti jų į širdį duriantį aimanavimą dėl nepataisomos klaidos. Argi bebus svarbu visi tie dalykai, kuriais dabar šviesuomenė rūpinasi, pamiršdami, kad žmonėms ligoniams visa tat bus nereikalinga? Padėtis rimta. Kiekvieno žmogaus pareiga dėl to giliai pagalvoti, nes čia visų bendras dalykas, visus gyvai ir net skaudžiai liečia. Išėjus iš tos klampinės turi būti surasta!

Aš tuo dalyku jau bus apie dešimtį metų, kaip domiuosi, tyrinėju jo reiškinius įvairaus temperamento, įvairaus amžiaus, sodžiaus ir miesto, vedusiuose ir nevedusiuose žmonėse; skaičiau kur tik gaudamas literatūrą tuo klausimu, kad pagaliau galėčiau jį tinkamai suprasti. Su daug kuo tekdavo iš širdies įsikalbėti, daug įdomių ir klaidingų dalykų išgirsti. Ir, reikia pasakyti, geriausios medžiagos tam reikalui teko patirti iš moterų, jau ištekėjusių, gerokai pasenusių. Iš pradžių, kol su jomis įsitrauki rūpiman dalykan, jos taip nedrąsiai kalba, tiek yra jų akyse nustebimo: kaip tai vyrui, ir dar jaunam, galima sakyti apie tokį nešvarų, baisų dalyką, kaip gimties dalykas? Bet paskui, patyrusios, kad rimtai esi susidomėjęs, jos ima, kartais net verkdamos, pasakoti savo pačios, savo dukterų, savo pažįstamų gyvenimus, nuo ko net plaukai ant galvos šiaušiasi beklausant. Kartais net nesinori tikėti, kad toks žmogus, dar apydoris, galėtų tokias nedorybes daryti.

Su vyrais atvirai kalbantis tuo dalyku, tenka labai didžiai nustebti, kad jų šioj srity ko mažiausia protu vaduojamasi...

Kaune būdamas, ne kartą girdėjau artimų tarpusavyje vyrų, ir ne bet kokių, visuomenės veikėjų, partijos liderių pasikalbėjimą gimties klausimu. Jų pasikalbėjimas būdavo toks šlykštus juokas, toks „riebus“, jog net sunku su jais būdavo būti.

Teko gan akylai sekti ir savo jausmus, kurie gan nevienokiai many reiškėsi, nes mano pažiūros į tą dalyką labai kitėjotai naiviai vyro su moterimi sugyvenimą idealizavau, tai laikiau save „laisvosios meilės“ teoretiku, — praktiku nesusėpėjau būti, — tai realizmo su idealizmu sutaikinimo šalininku.

Visa tuo aš ir norėčiau kituose numeriuose pasidalyti su „Meilės Kelių“ skaitytojais — panagrinėti gimties higieną ir etiką.

Bibliografija.

A. Apolovas. Šviesos kova su tamsa. Vertė iš rusų kalbos Pranas Skardžius. „Kibirkštėlės“ leidinys 1.

Nuo senų senovės eina šviesos kova su tamsa. Kova tęsiasi be perstogės. Ji eina ir dabar. Visiems šviesos šalininkams pravartu būtų susipažinti su šiomis knygelėmis, kad geriau būtų pastebėti tą kovą pačiame gyvenime, kad per apsirikimą nestotų tamsos pusėn.

Ž. Virbas.

L. N. Tolstojus. Kristaus mokslas vaikams teikiamas. Vertėjas tas pats. „Kibirkštėlės“ leidinys 2-ras.

Del krikščionybės, tikriau sakant, del Kristaus mokslo, įvairių dalykų tenka išgirsti. Kiekviena krikščionių Bažnyčia arba sekta, kiekviena politinė partija, kuri tik nori, pasipuošus Kristaus mokslu, įsigyti daugiau žmonių palankumo, iš paskutinios stengiasi įrodyti, kad tik jie geriausiai Kristaus mokslą supranta, kad Kristus, jei jis ateitų žemėn, tik jų tarpe būtų.

Šiose knygelėse stiegiamasi parodyti, kas iš tikrųjų yra Kristaus mokslas, ir jis išdėstytas taip ryškiai, jog net mažiems vaikams įmanomas.

Ž. Virbas.

L. N. Tolstojus. Kuo žmonės gyvena. Vertėjas tas pats. „Kibirkštėlės“ leidinys 3-čias.

Daug susidaro įvairių pėnių dalykų gyvenime, kurių lyg ir negalima būtų išpainioti. Bet tik reikia švystelėti vienam antram meilės spinduliui, kaip viskas išsipainioja, eina sklandžiai.

Šiame apsakymėlyje Tolstojus vaizdžiai vaizduoja paprastą gyvenimą, kuriame meilės spindulėliai tiek pagražina tą gyvenimą, jog negali juo atsigėrėti, vis rodosi, kad tik vėnybėje jį matai.

Visi trys „Kibirkštėlės“ leidiniai labai tinka maža išsilavinusių žmonių tarpe skleisti, kame reikalinga sužadinti juose žmogaus didybės pajautimą.

Ž. Virbas.

Redaktorius *P. VIKONIS.*
Leidžia redakcinė komisija.

Nr. 2 ■■■■■ Balandžio mėn. 1922 m. ■■■■■ I metai.

MEILĖS KELIAIS

LAIKRAŠTIS
DVASINEI KULTŪRAI
KELTI